

Brno
International
Business School®

Brno International Business School

ZÁKLADY INSOLVENČNÍHO PRÁVA

Ilona Schelleová

KEY Publishing s.r.o.
Ostrava

2008

Publikace byla vydána ve spolupráci se soukromou vysokou školou
Brno International Business School (B.I.B.S., a.s.).

Název: Základy insolvenčního práva
Autor: JUDr. Ilona Schelleová, Dr.
Vydavatel: KEY Publishing s.r.o., Nádražní 733/176, 702 00 Ostrava-Přívov
v koedici s B.I.B.S., a.s., Lidická 81, 602 00 Brno
Tiskárna: KEY Publishing s.r.o.
Vydáno v roce: 2008
Vydání: první

© Ilona Schelleová 2008

ISBN 978-80-87071-88-5 (KEY Publishing s.r.o.)
ISBN 978-80-87255-10-0 (B.I.B.S., a.s.)

Obsah

---

1. Krizový management a jeho právní nástroje.....	5
2. Charakteristika úpadkového práva.....	8
3. Výchozí inspirační zdroje právní úpravy insolvenčního řízení.....	25
3.1 Jednotlivé vývoje etapy konkurzního práva.....	25
3.2 Zahraníční právní úpravy insolvenčního řízení.....	41
3.3 Evropská právní úprava insolvence a její vliv na právní úpravu insolvence v České republice	48
4. Cesta k současné právní úpravě	61
Příloha: Zákony.....	82
Anglické resumé	310
1. INTRODUCTION AND HISTORY	310
2. GENERAL EUROPEAN LEGAL REGULATION OF INSOLVENCY TODAY ...	313
3. EC REGULATION NO. 1346/2000	313
4. INFLUENCE OF THE CURRENT EU REGULATION ON INSOLVENCY ON THE LEGAL SYSTEMS IN THE EU MEMBER STATES	317
5. DIFFERENTIAL ANALYSIS OF INSOLVENCY REGULATIONS AMONG SELECTED EU MEMBER STATES	319
6. CONCLUSION	321
Literatura	322

Krizový management a jeho právní nástroje

Stejně jako každý jednotlivec vytváří svým chováním podmínky vlastního i společenského rozvoje, tak i společnost působí v různých formách na individuální chování, které do určité míry reguluje. Pod tlakem zájmových střetů v rámci mezilidských vztahů vzniká potřeba formulace obecně platných pravidel chování zabezpečujících relativní sociální stabilitu. Tuto funkci plní zejména právo jako univerzálně srovnatelné, relativně rovné měřítko chování lidí s rozdílným statutem.

Úloha práva se mění mimo jiné v závislosti na existenci i jiných regulativů lidského chování. V české i slovenské společnosti k zásadní změně v působení práva v objektivním, ale i subjektivním slova smyslu došlo v důsledku společensko politických změn. Naše společnost začala budovat právní stát, v rámci něhož můžeme hovořit o bezvýjimečném panství práva, zavazujícího všechny včetně státních orgánů, zastupitelské sbory nevyjímaje. V důsledku toho se změnil i pohled na vztah ekonomiky a práva. Právo přestalo být chápáno jako jakási nadstavbová složka, odrážející společensko ekonomické vztahy ve společnosti. Začalo být pojímáno, tak jako ve všech demokratických právních systémech, jako fenomén žijící relativně autonomním životem, jehož úkolem je vytvářet stav optimální rovnováhy mezi dvěma základními funkcemi právního státu. To znamená na jedné straně reprezentace obecných, veřejných zájmů, úsilí o integraci zájmů skupinových a individuálních, na straně druhé garance výkonu a ochrany demokratických práv a svobod. Právo tedy není bezprostředním odrazem společenských a ekonomických změn, ale jeho zcela autonomní povaha mu

umožňuje, aby na určitých stupních vývoje společnosti buď ekonomické a politické změny předbíhalo, jako tomu bylo zejména v druhé polovině 18. a první polovině 19. století, nebo naopak za těmito změnami více či méně zaostávalo, jako je tomu bohužel dnes.

Politické a ekonomické změny si v průběhu devadesátých let minulého století vynutily jednak zásadní obsahové změny objektivního práva, jednak postupnou změnu v pojmání jeho autority v důsledku jeho bezvýjimečného panství. Obě tyto změny se děly a stále dějí postupně, resp. začal dlouhodobý proces, jehož konec je ovšem bohužel zatím v nedohlednu.

Mnohem obtížnější než změna objektivního práva, je však změna v přístupech a uplatňování subjektivních práv, představující přestrukturalizaci myšlení. Subjektivní právo je právní možnost (resp. míra možnosti) subjektu chovat se určitým způsobem, tj. možnost vyjádřená a zaručená objektivním právem, a tedy chráněná zvláštním způsobem, stanoveným v právních normách. Subjekt může a nemusí se takto chovat, tj. může a nemusí své subjektivní právo vykonávat, popřípadě je může vykonávat jen zčásti. Má tedy v mezích svého subjektivního práva možnost volby způsobu chování. V tomto smyslu pojem subjektivního práva koinciduje s pojmem svobody v právním smyslu. Subjektivní práva by neměla žádný význam bez odpovídajících právních povinností druhých subjektů nerušit výkon subjektivního práva či něco strpět, dát nebo konat či nekonat. Realizace subjektivních práv je závislá na plnění těchto povinností.

Předmětem subjektivního práva a právní povinnosti je vždy nějaké chování. Z toho vyplývá, že subjektivní právo je právo subjektu na jisté chování – jeho právo chovat se jistým způsobem, jakož i jeho právo požadovat od druhých subjektů odpovídající chování, které je předmětem jejich právní povinnosti. Výkon subjektivního práva, popř. plnění právní povinnosti pak spočívá právě v uvedeném chování. Jde o chování, které je v souladu s objektivním právem.

Z toho co bylo uvedeno lze vyvodit závěr, že výkon subjektivního práva, popř. plnění právní povinnosti, spočívá v chování, které je v souladu s objektivním právem, tedy existujícím systémem závazných právních pravidel chování (norem) vydávaných, resp. akceptovaných státními orgány ve zvláštní formě a vynucovaných (v případě potřeby) státně mocenskými prostředky. Právě přijetí jednotlivými členy svobodné společnosti tohoto pojetí subjektivních práv a povinností je, a jak zkušenosti z posledních let ukazují, ještě bude dlouhodobým procesem. Zejména v oblasti podnikatelské sféry se ukazuje, že převzetí tohoto chápání subjektivních práv a povinností je v mnoha případech nad možností těchto podnikatelských subjektů. Zvláště je to patrné v přístupu k dodržování základních zásad, na nichž je postaveno každé demokratické obchodní právo. Mnohé z těchto zásad jsou bohužel pro naše podnikatelské subjekty prázdnými pojmy, ať již je to zásada poctivého obchodního styku, nebo zejména zásada dodržování smluv (*pacta sunt servanda*). Důsledkem toho je snaha objektivní právo spí-

še porušovat nebo alespoň obcházet, než ho respektovat a dodržovat. Stále se rozšiřující trestná činnost v oblasti hospodářských a daňových deliktů, a to i v nejvyšších podnikatelských a finančních kruzích, neplnění daňových povinností a dávkových povinností v oblasti sociálního a nemocenského pojištění, cílené dostávání se do platební neschopnosti, atd. jsou toho bohužel konkrétním dokladem.

Je nesporné, že změna tohoto stavu bude značně záviset na ekonomických výsledcích. V rámci tohoto procesu se vztah práva a ekonomiky jeví jako mnohem těsnější. Vzájemné ovlivňování práva a ekonomiky proto musí být mnohem živější. To si konečně začaly uvědomovat i politicky vládnoucí kruhy. To bude mít pochopitelně hlavní vliv na výběr právních nástrojů krizového managementu.

V dalším výkladu se soustředíme pouze na procesně právní nástroje překonávání úpadku, tedy insolvenční řízení a na možnosti reorganizace (restrukturalizace) podniku, jenž se dostal do úpadku. Tedy na dnes nejdiskutovanější způsoby překonávání úpadku zejména v souvislosti s novou právní úpravou úpadkového práva, a to jak v České republice zákonem č. 183/2006 Sb., tak na Slovensku zákonem č. 7/2005 Z. z. Přitom předloženou práci je třeba považovat jen za úvod do dané problematiky, než dojde ke komplexnímu zpracování.

Charakteristika úpadkového práva

K obnovení úpadkového (insolvenčního, konkurzního) práva dochází v Československu po čtyřicetileté přestávce v roce 1991, a to zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, přijatým v souvislosti s odstraňováním legislativních překážek bránících tržnímu hospodářství.

Řešení dlužníkového úpadku zvláštním soudním řízením je nezbytné proto, že v krizové úpadkové situaci nelze porušení práv či neplnění povinností postihnout standardními procesními prostředky. Brání tomu okolnost, že při mnohosti dlužníkových závazků a nedostatku prostředků k jejich krytí, by použitím obvyklých právních prostředků byli někteří věřitelé vůči ostatním zvýhodněni, ať již proto, že splatnost jejich pohledávek nastává dříve nebo z jiných důvodů. Cílem řešení úpadku zvláštní právní úpravou proto je vyloučit preference věřitelů, pokud nejsou věcně odůvodněny jejich postavením nebo povahou jejich pohledávky. To vede k tomu, že výsledkem řízení je mnohostranné uspořádání, při němž lze vzít v úvahu i další aspekty, například sociální. Řešení úpadku proto nemůže být pouze dvoustrannou záležitostí; nemůže tudíž fungovat například jako alternativa postupu při vymáhání pohledávek ve dvoustranných sporech.

V předpisech mezinárodních, evropských i ústavních, je vymezeno právo na spravedlivý proces a jeho náležitosti. Toto právo se vztahuje především k dvoustrannému procesu a v řízeních, která tuto povahu nemají (k nimž patří i soudní řešení dlužníkového úpadku) se principy spravedlivého procesu mohou uplatnit do jisté míry jen omezeně. Obecně se připouští, že to je přípustné za předpokladu, že je vyloučena dvoustrannost řízení.

Řešení úpadku probíhá ve většině právních řádů soudním řízením, které je zvláštním druhem civilního procesu (jen výjimečně je procesní řešení pojata jinak, například ve Švýcarsku správním řízením). Tato úprava tradičně existuje i u nás a přidrží se jí i současná česká i slovenská právní úprav. Tato proto navazuje na zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění, s jehož subsidiárním použitím insolvenční (konkurzní), a to jak český tak slovenský počítá.¹

Vycházejí z těchto předpokladů, je nezbytné se o výklad některých základních pojmů, a to i v historických souvislostech, pokusit. Zařadit insolvenční (konkurzní) právo do systému českého a slovenského právního řádu a pokusit se objasnit některá teoretická východiska.

* * *

Název „*konkurz*“ pochází z latinského termínu „*concursum creditorum*“ a naznačuje se jím, že jde o souběh věřitelů, který se koná ve formě přihlašování pohledávek, aby bylo docíleno jejich uspokojení z konkurzní (majetkové) podstaty. Slovo „*konkurz*“ tedy vystihuje nejen to, že jde o řízení, nýbrž také současně podstatu tohoto řízení. Adekvátní výrazu „*konkurz*“ je český termín „úpadek“, příp. slovensky „úpadok“, kterého se rovněž někdy užívá. Dokonce jak vyplývá z důvodové zprávy z prvorepublikové právní úpravy konkurzního řízení vtělené do zákona č. 64/1931 Sb., měl se stát oficiálním názvem.² Vzhledem k tradici názvu „*konkurz*“ se neujal. Pravděpodobně z toho důvodu, že se v něm klade důraz nikoliv na řízení a jeho podstatu, nýbrž charakterizuje se tím hospodářský stav dlužníka, tedy stav, který může být podnětem k zavedení konkurzního řízení, jindy ovšem k řízení vyrovnacímu nebo k restrukturalizaci (reorganizaci). Výraz „*úpadek*“ tedy vzhledem ke svému pojmovému obsahu je v jednom směru příliš úzký, v jiném však naopak příliš široký.³ Výraz „*konkurz*“ v návaznosti na prvorepublikovou tradici proto zákonodárce použil i při návratu ke konkurznímu řízení začátkem devadesátých let (viz zákon č. 328/1991 Sb. o konkurzu a vyrovnání). Na tuto tradici navázala i nejnovější slovenská právní úprava (viz zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii). Naopak nejnovější česká právní úprava poprvé použila výraz „*úpadek*“ (viz zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení – insolvenční zákon). V minulosti se také někdy používalo místo výrazu „*konkurz*“ cizího slova „*krida*“ (cridare, ital. gridare = veřejně vyvolávat), popř. „*falliment*“ rovněž italského původu oproti i ve středověku zřídka užívanému německému „*Gantprocess*“, či rovněž italskému „*bankrot*“ (banco roto – rozbitý stůl, neboť peněžníkovi jenž

¹ Viz Důvodová zpráva k zákonu o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), tisk 1120, Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, 2005, IV. volební období.

² Tisky senátu Národního shromáždění republiky Československé z roku 1930, tisk č. 253. K tomu srov. tisk senátu ze stejného roku č. 362, z roku 1931 č. 414, 418, Tisky poslanecké sněmovny Národního shromáždění Československého z roku 1931, tisky č. 895 a 1008.

³ Štajgr, F.: *Konkurzní právo*. Praha 1947, s. 32–33.

udělal úpadek, byl jeho stůl rozbit).⁴ I u těchto výrazů můžeme uvést však stejný pojmový nedostatek, jako v případě termínu „úpadek“.

Dlužník se označuje českým termínem „úpadce“. Cizí slovo „kridatář“ se u nás nevžilo. V německé terminologii je dlužník označen výrazem „Gemeinschuldner“ dříve „Cridatar“, „Fallit“ nebo „Gantirer“.

Termín „vyrovnání“ byl zaveden zákonem č. 64/1931 Sb. místo staršího termínu „narovnání“, pravděpodobně proto, aby zde byl vyjádřen rozdíl od narovnání (transactio) jako jednoho z obecných důvodů zániku obligace. Jazykově je ovšem novější termín méně přesný, neboť vzbuzuje dojem, že závazky jsou zcela uhrazeny, ačkoli ve skutečnosti částečně zanikají.⁵ Na tuto tradici navázal i zákon č. 328/1991 Sb. V této souvislosti je však třeba upozornit ještě na jednu terminologickou nejednotnost. V právních normách, ale zejména v literatuře z první poloviny devadesátých let 20. století se promiscue používal výraz „vyrovnání“ a „vyrovnávání“. Slovo „vyrovnání“ je odvozeno od slova „vyrovnat“ nikoli „vyrovnávat“, a proto se brzy terminologie ustálila na výrazu „vyrovnání“. Zákon upravující konkurzní řízení v první republice č. 64/1931 Sb. v názvu používá termínu „vyrovnací“ ve spojitosti s termínem „řád“, tedy „vyrovnací řád“, rovněž ve spojitosti s pojmem „řízení“ používá výrazu „vyrovnací“. Stejný výraz používají i všechny na něho navazující prováděcí předpisy, které vyšly ve stejném roce. Nahlédneme-li však zejména do starší literatury, tak i tam se, v rozporu s použitým terminologickým označením v zákoně, setkáváme s nejednotným používáním těchto výrazů. Václav Hora používá nejprve termínu „vyrovnavací řízení“,⁶ později ovšem v souladu s terminologií zákona „vyrovnací řízení“⁷. F. Štajgr se přiklonil k terminologii „vyrovnavací řízení“.⁸ Rovněž český překlad německého „Ausgleichsordnung“ zní přesněji jako „vyrovnací řád“ a „Ausgleichsrecht“ jako „vyrovnací právo“. Literatura i legislativa nám tedy nabízí tři možnosti „vyrovnavací řízení“, „vyrovnávací řízení“ a „vyrovnací řízení“. Legislativa i většina autorů z devadesátých let minulého století a z počátku tohoto století se přidržela výrazu „vyrovnací řízení“. Nejnovější české i slovenská právní úprav však pojem „vyrovnání“ nezná.

* * * *

Chceme-li se pokusit charakterizovat insolvenční (konkurzní) řízení musíme zejména vyjít z vymezení tohoto řízení, jako specifické formy civil-

⁴ Archivní materiály nám mimo jiné uchovaly svědectví o zajímavém užití termínu „krida“ pro porážku a potrestání stavovského odboje v letech 1618–1620, jenž přichází z Moravy. Protokol o potrestání odboje v roce 1621 je nazýván „Krida-Protokol“. Tento poznatek uvádí m.j. V. Urfus ve své práci *Vznik a počátky konkurzního práva v Čechách*, Praha 1960, s. 6, pozn. 5. Zde je také citován příslušný archivní materiál.

⁵ Zoulík, F.: *Zákon o konkurzu a vyrovnání*. Praha 1992, s. 13–14.

⁶ Hora, V.: *Československé civilní právo procesní*. Díl I. Praha 1922, s. 10.

⁷ Hora, V.: *Základy přednášek o řízení konkurzním a vyrovnacím*. Praha 1925. Rovněž tak této terminologie používá ve svých zbývajících pracích.

⁸ Štajgr, F.: *Konkurzní právo*. Praha 1947, např. s. 12.

ního procesu, ze vztahu tohoto řízení k řízení exekučnímu. Není možné ani přejít bez povšimnutí otázku vztahu insolvenčního procesu (konkurzu) k obchodnímu případně občanskému právu.

Na postavení insolvenčního (konkurzního) řízení v minulosti existovalo několik značně protichůdných názorů. V zásadě je možné je rozdělit do tří skupin:

- 1. insolvenční (konkurzní) řízení je specifická forma civilního procesu**
- 2. insolvenční (konkurzní) řízení je zvláštní forma řízení exekučního**
- 3. insolvenční (konkurzní) řízení je jednou z částí civilního procesu.**

Vycházíme z názorů patřících do první skupiny, že insolvenční (konkurzní) řízení je nepochybně relativně samostatná forma občanského soudního řízení. Důvodů pro toto tvrzení je hned několik.

Soudní řízení v nejširším slova smyslu můžeme vymezit, resp. definovat z nejrůznějších hledisek, přičemž pro naše účely můžeme nejjednodušeji konstatovat, že se jedná o postup orgánů zřízených státem, na ostatní moci relativně nezávislých, směřující k tomu, aby dopomohly objektivnímu právu k plné platnosti, tam, kde se jeho plnému rozvinutí postavila nějaká překážka. Dopomáhá se tím k uspokojování zájmů jak jednotlivců, tak celku. V případě civilního soudního řízení se jedná o autoritativní rozhodování v občanskoprávních, resp. obchodněprávních, rodiněprávních a pracovněprávních věcech na základě zákonů, které je upravují. Přičemž civilní proces slouží tomuto vytčenému cíli trojím způsobem: jednak tím, že se jím rozhoduje, či určuje na čí straně právo je, jednak, že se jím uspokojení nalezeného práva vynucuje a konečně, že se jím budoucí uspokojení práva teprve hledaného zajišťuje. V prvním případě můžeme hovořit o civilním právu procesním tzv. v užším slova smyslu, nebo-li řízení nalézacím. Souhrn zásad daných státem pro postup při vynucení práva již nalezeného tvoří naopak řízení exekuční a konečně souhrn zásad daných při zajišťování práva teprve hledaného tvoří řízení zajišťovací. Přitom je třeba zdůraznit, že způsob, jímž je v civilním řízení poskytována právní ochrana závisí zejména na tom, zda jde o preventivní nebo represivní ochranu. Do první skupiny patří nesporné a zajišťovací řízení, protože tato dvě řízení jsou zaměřena na preventivní ochranu práva zejména proto, že působí kladně do budoucna. Samozřejmě, že je mezi nesporným a zajišťovacím řízením značná rozdílnost, ale to pro námi sledovanou problematiku není rozhodující. Všechny ostatní formy civilního soudního řízení poskytují represivní ochranu, protože jejich ukončení nepůsobí kladně do budoucna, ale činí prostě přítrž stavu, který zde dosud byl, odstraňuje co zde bylo, a nahrazuje to opakem. Ve sporném řízení se mění nejistota se zřetelem k individuálně určitému právu či právnímu poměru v jistotu. V exekučním řízení se realizuje jistota, které bylo takto nabyto, tím, že se z ní vyvozují důsledky pro oprávněného. Ve vyrovnacím řízení se měnila v jistotu nejistota se zřetelem k celé řadě individuálně určitých práv majetkové povahy, pokud měly vztah k dlužníkovi.

A konečně do skupiny řízení, která mají represivní povahu patří nesporně řízení konkurzní.

Insolvenční (konkurzní) řízení se svým charakterem, ale zejména účelem, nejvíce na první pohled podobá řízení exekučnímu, proto se v literatuře objevily názory, že konkurz můžeme označit za jakousi univerzální (generální) exekuci. Záleží samozřejmě na tom, co pod tímto pojmem chápeme. Názory, které insolvenční řízení (konkurz) s exekucí zcela ztotožňovaly, resp. insolvenční řízení (konkurz) považovaly za specifickou formu exekučního řízení, byly velmi sporné a nikdy nepřevážily nad názory zásadně odlišujícími řízení exekuční a insolvenční (konkurzní). Odhlédneme-li od římskoprávního procesu, kde se nečinily rozdíly mezi těmito dvěma řízeními, od exekučního řízení se insolvenční (konkurzní) liší řadou atributů, které činí insolvenční (konkurzní) řízení specifickým institutem v rámci nejširšího pojetí civilního procesu. Hlavní odlišnost je však třeba vidět v tom, že exekuce je část civilního procesu, jejímž úkolem je vynucování plnění uložených rozhodnutí zejména soudních orgánů. Tedy samostatnost exekučního řízení je proto velmi sporná, protože nemůže existovat bez předchozího řízení nalézacího, i když toto nemusí vždy proběhnout před soudním orgánem. Zde jsme u první odlišnosti insolvenčního (konkurzního) řízení a řízení exekučního. Insolvenční (konkurzní) řízení nenavazuje na žádné předchozí řízení, a proto ho nemůžeme chápat jako jednu z etap soudního řízení, jako je tomu u řízení exekučního. Jedná se o samostatný druh řízení před soudním orgánem.

Hlavní rozdíl mezi exekučním a insolvenčním (konkurzním) řízení však můžeme spatřovat v tom, že prvé je charakterizováno individuálností, kdežto druhé univerzálností. Co to znamená. Exekuční řízení směřuje proti jednomu věřiteli, kdežto (insolvenční) konkurzní proti skupině (resp. všem přihlášeným) věřitelů jednoho dlužníka. Z tohoto hlediska bychom s určitou dávkou zjednodušení mohli označit exekuční řízení jako individuální exekuci, kdežto insolvenční (konkurzní) řízení jako exekuci univerzální. I v rámci insolvenčního (konkurzního) řízení totiž dochází k exekuci tím, že se prodávají součástí dlužníkovu majetku a z výtěžku se uspokojují věřitelé. V tomto směru si jsou obě řízení blízká, protože i v exekučním řízení se může výkon rozhodnutí provádět prodejem věcí a z výtěžku uspokojovat věřitelovy pohledávky. Tento společný rys však nestačí opodstatnit tvrzení, že insolvenční (konkurzní) řízení je specifickou formou řízení exekučního. A proto je třeba vyjít z poznání, že (insolvenční) konkurzní řízení je jedním z druhů civilního řízení, řízení sui generis, stojící v jedné řadě s řízením sporným, nesporným nebo exekučním, odlišující se však od nich především svým účelem a rozdílným uplatňováním procesních zásad. Zavedením institutu insolvenčního (konkurzního) řízení se umožňuje zároveň řešit nedostatky vyplývající z podstaty exekučního řízení, kdy k uspokojení více pohledávek více věřitelů nemusí dojít, protože v exekučním řízení platí zásada předstížení. Jinými slovy, uspokojení svých pohledávek docílí v tomto řízení zpravidla jen ti, kteří navrhnou exekuci jako první a na ostat-

ní se již nemusí dostat. Rozdílný je i přístup k řešení kolizí vznikajících mezi věřiteli v individuální exekuci na jedné a v insolvenčním řízení (konkurzu) na druhé straně, protože, vzhledem k tomu, že v řízení exekučním je okruh osob oprávněných k účasti na rozvrhovém řízení předem určen, je možné přenechat vyřízení možných kolizí až rozvrhovému řízení. Naproti tomu v insolvenčním řízení (konkurzu), kde není předem jisté, kdo bude požadovat uspokojení z podstaty, je nutno kolizi přihlášených nároků přenést z řízení rozvrhového do předcházejícího řízení přezkumného a pouze podpůrně na jejich řešení pamatovat i v řízení rozvrhovém.⁹ Právní názor, jenž se odrazil v §§ 570–605 (ustanovení o exekuční likvidaci) v občanském soudním řádu z roku 1950, ale i v ustanoveních §§ 352–354 následujícího občanského soudního řádu z roku 1963, kde konkurz byl považován za zvláštní exekuční řízení, je tedy třeba považovat za překonaný, resp. jako určitý názorový excés, vycházející z extrémní společensko politické situace právní názory jednostranně formující.

Jaké jsou tedy základní charakteristické rysy a základní předpoklady insolvenčního (konkurzního) řízení, jako specifické formy majetkového vypořádání?

1. Základním předpokladem, aby k insolvenčnímu řízení (konkurzu) mohlo dojít je existence úpadku dlužníka. Jde tedy o řešení krizového stavu v majetkové oblasti dlužníka.

2. Věřitelů je více než jeden a dlužník není schopen po delší dobu vůči nim plnit své splatné závazky.

3. Všechny dvoustranné obligační vztahy jsou přitom řešeny současně, i když zájmy jednotlivých věřitelů jsou logicky rozporné. Zároveň je třeba zdůraznit, že se nerozlišují osoby fyzické, jež jsou podnikateli a osoby právnické.

4. V případě obchodních společností a družstev je zahájení insolvenčního řízení (prohlášení konkurzu) důvodem jejich zrušení. I když je třeba upozornit, že insolvenční řízení (konkurz) samo o sobě nevede ke ztrátě právní subjektivity, ale musí k tomu přistoupit další skutečnost.

5. Dlužníkův majetek, který se stává předmětem insolvenčního řízení (konkurzu) a tvoří tzv. majetkovou (konkurzní) podstatu, postačuje alespoň k úhradě nákladů insolvenčního (konkurzního) řízení

Základním předpokladem je tedy existence **úpadku** dlužníka, což je možné vymezit dvojím způsobem

- a) buď jako platební neschopnost, tedy insolveni,
- b) nebo se jedná o předlužení.

Pro bližší ujasnění je třeba přesně vymezit pojmy „insolvence“ a „předlužení“.

⁹ Steiner, V.: *K novému zákonu o konkurzu a vyrovnání*, Arbitrážní praxe, 1991, č. 11, s. 285–286.